

MIJOZNING DARDINI TUSHUNTIRISHDA QO‘LLANILADIGAN TEXNIKA

Choriyev Bekzod

Osiyo xalqaro universiteti 2-kurs magistranti

Mijozning gaplarida noto‘g‘ri xulosa chiqarish, uning muammosini baholashda xatoga yo‘l qo‘ymaslik hamda mijozning arzini to‘g‘riligiga uning o‘zini ishonitirish uchun psixolog-maslahatchi tushuntirish jarayonida quyidagi qoidalarga amal qilishi kerak:

1. Shoshilmaslik, ayniqsa, xulosa chiqarishga shoshilmaslik kerak. Iloji boricha mijoz dardini aytib bo‘lganidan keyin u bilan muloqotda 10-15 minut tanaffus qilish kerak, bu tanaffus paytida tinglashdan chalg‘itishga, o‘ylab ko‘rishga, xulosa chiqarishga imkon beruvchi biror-bir ish bilan shug‘ullanish kerak. Bunday tanaffus faqat psixolog-maslahatchiga emas, mijoz uchun ham zarur. Tanaffus paytida u dardlaridan uzoqlashishi, tinchlanishi, maslahatchini tinglashga va u bilan amaliy suhbatga psixologik tayyorlanishi mumkin bo‘ladi. Bunday tanaffus paytida masalan, choy ichishni tashkil etib, mijozni taklif etishi, uning muammosini muhokama qilishni choy ichish paytida davom ettirishini aytish mumkin.

2. Maslahatchi mijozning muammosini tinglayotgan paytda ular asosida xulosa chiqarishi mumkin bo‘ladigan faktlarni e‘tibordan chetda qoldirmasligi va uni hal qilish usuli bir-biriga qarama-qarshi, bir-biriga mos kelmaydigan bo‘lib qolmasligi uchun qandaydir muhim holatlari va tafsilotlarini chetda qolmasligi uchun diqqat bilan tinglab borishi zarur. Agarda dardini bayon qilayotgan paytda bu muhim qoidaga amal qilinmasa, unda faktlardagi qarama-qarshiliklar albatta, mana shu faktlardan kelib chiqqan xulosalardagi qarama-qarshilikka olib keladi. Bu — fikrlash mantiqi qonunidir.

3. Faktlarni taklif etayotgan tushuntirish bir tomonlama bo‘lib qolmasligini, ya‘ni biror-bir nazariyani yoki tushuntirishning boshqasi oldida afzalligi bo‘lmasligini ham kuzatib borish zarur. Bu talab dardini tushuntirish asosi qilib olingan mavjud har qanday shaxs nazariyasi yoki shaxslararo munosabatlar nazariyasi albatta, (psixologik nazariyalarning tabiati bo‘yicha) tomonlama bo‘lmasligi va barcha faktlarni hisobga olmasligi sababdir.

4. Yuqorida aytib o‘tilganlardan quyidagi muhim xulosa kelib chiqadi:

- hech bir dardini bayon etish,
- mazmuni bo‘yicha qanday bolmasin bir
- yagona izohga ega bo‘lishi mumkin emas.

Bunday tushuntirishlar bir nechta, odatda qancha turli shaxs nazariyalari va psixologiyada shaxslararo munosabatlar mavjud bo‘lsa shuncha bo‘lishi kerak. Barcha psixologik nazariyalar to‘g‘risida gap ketayotgani yo‘q, balki shaxs va shaxslararo munosabatlar tushunchasida bir-birini to‘ldirib turuvchilari ko‘zda tutilmoqda. Shu bilan birga taklif etilayotgan tushuntirishlar haddan tashqari ko‘p bolmasligi kerak, aks holda ularni bir-biriga moslashtirish qiyin bo‘ladi va umuman, ularda, chalkashib,

yanglishib ketishi mumkin. Mijozga uning muammosini tushuntirib berar ekan, psixolog-maslahatchi oxiroqibat umumiy, lekin ushbu muammoni yagona (nazariy mazmunda) talqinini berishi kerak. Ushbu talab yuqorida aytilganlarga zid hisoblanmaydi Gap shundaki, avvalgi punktlarda ifoda etilgan qoidalar muammo mohiyatini mijozning o'zi tushunishiga emas, balki asosan, psixolog-maslahatchining fikrlashiga taalluqlidir. U xulosalar asoslangan nazariyalarni emas, balki tushunarli shaklda xulosalarning o'zini aytishi kerak, ya'ni o'zining fikrlashi, shu jumladan, nazariy mulohazalari natijasida kelgan xulosasini aytishi kerak. Bundan tashqari bu ishni ilmiy shaklda emas, balki oddiy, tushunarli usulda bajarishi kerak. Yuqorida aytilganlardan mijozning dardini bayon etishini nazariy to'g'ri, har tomonlama va bog'liqlikda tushuntirish uchun psixolog-maslahatchining o'zi har tomonlama nazariy tayyorlangan amaliy psixolog bo'lishi kerak degan xulosa kelib chiqadi. Psixolog-maslahatchini yaxshi umum nazariy tayyorlash odamlar psixologik maslahatga murojaat etishlari mumkin bo'lgan muammolar doirasini qamrab oluvchi turli psixologik nazariyalar bilan uni chuqur tanishtirishni ko'zda tutadi. Lekin bu yetarli emas, mijoz muammolarini tushuntirishda yana psixolog-maslahatchini har tomonlama amaliy tayyorlash ham kerak ekan. Bu tayyorgarlik xususan, mijoz dardini bayon etishini faqat tushuntirishni bilish emas, balki turli nazariyalardan foydalanib o'z xulosalarini to'g'ri ifoda etishni bilishini ko'zda tutadi. Bundan amaliy malakalar turli psixolog-maslahatchilar jamoasida — turli psixologik nazariyalarni yuksak kasbiy darajada egallagan mutaxassislar jamoasida ishlaganida yaxshi yuzaga keladi. Bir muammo bo'yicha o'zining kasbiy yo'nalishi bo'yicha turli mutaxassislarning hamkorliklarida amalga oshiriladigan psixologik konsilium deb ataluvchi ishlarni tez-tez o'tkazib turish ham tavsiya etiladi. Bunday konsiliumlar ayniqsa, psixolog-maslahatchining mustaqil amaliy faoliyati boshlanishida foydali bo'ladi.

Bilamizki, psixologik maslahatning axloqiy tamoyillari mavjud. "Printsip" - asos, boshlanish. Bu so'z har qanday nazariya, ta'limotning asosiy, boshlang'ich pozitsiyasi sifatida tushuniladi; rahbarlik g'oyasi, faoliyatning asosiy qoidasi. Psixologik maslahat berish tamoyillari (Printsip) - bu sohadagi odamlarning amaliy faoliyati tajribasidan kelib chiqqan holda, bu ish qoidalarining mohiyati. Psixologik maslahat tamoyillari (Yu.E. Aleshinaga ko'ra):. bu tamoyilni qat'iyroq shakllantiradi - umuman maslahat berishni taqiqlash. Buning foydasiga u quyidagi dalillarni keltiradi: a) boshqasiga kafolatlangan maslahat berishning iloji yo'q - har kimning hayoti o'ziga xos va oldindan aytib bo'lmaydi; B) maslahat berayotganda, maslahatchi sodir bo'layotgan voqealar uchun javobgarlikni o'z zimmasiga oladi, bu esa maslahatlanadigan shaxsning shaxsiyatini va uning haqiqatga munosib munosabatini rivojlantirishga yordam bermaydi - mijoz bo'layotgan narsaga passiv va yuzaki munosabatni shakllantiradi; C) maslahatlarni amalga oshirishdagi har qanday muvaffaqiyatsizlik, odatda, maslahat bergan organga tegishli bo'lib, bu, tabiiyki, mijozga sodir bo'layotgan voqealarda o'z rolini tushunishiga to'sqinlik qiladi. Psixolog -maslahatchi mijoz bilan do'stona munosabatda bo'lishi va do'stlari va qarindoshlariga professional yordam ko'rsatishi tavsiya etilmaydi. Mijozni maslahat jarayoniga jalb qilish. Uchrashuv paytida mijoz

suhbatda iloji boricha ko'proq ishtirok etayotganini his qilishi, maslahatchi bilan muhokama qilingan hamma narsani jonli va hissiy tarzda boshdan kechirishi kerak. Buning uchun quyidagilarni ta'minlash kerak: a) suhbatning rivojlanishi mijoz uchun mantiqiy va tushunarli ko'rinadi; b) mijozni qiziqarli qilish. v) anonimlik mijoz tomonidan psixologga berilgan har qanday ma'lumot mijozning roziligisiz hech kimga berilmasligi davlat tashkilotlari, shaxslar, shu jumladan qarindoshlari va do'stlari. Psixologik maslahatning axloqiy jihatlari mavjud. Psixolog-maslahatchi uchun etika qoidalariga amal qilish juda ob'ektiv sabablarga ko'ra oson emas. Psixologik maslahat berishda axloqiy xulq -atvorning quyidagi tamoyillarini shakllantirdi: Psixolog - maslahatchi o'z ishiga doimo mas'uldir: Mijozingiz oldida uning oila a'zolari oldida, ishlayotgan tashkiloti oldida, umuman olganda, jamoatchilik oldida. Birinchi qablda psixolog mijozga maslahat jarayoni haqida iloji boricha ko'proq ma'lumot berishga majburdir: Maslahat berishning asosiy maqsadlari haqida. Maslahat uchun to'lov haqida ma'lumot berilishi shart.